

Claes Bernes
EviEM

Anteckningar från möte med intressenter inför EviEM:s utvärdering av renbetets effekter på fjällvegetationen

Tid: 12 oktober 2012, kl. 12.30-15.00

Plats: Tornrummet, Kungl. Vetenskapsakademien, Stockholm

Deltagare: Mora Aronsson, Artdatabanken
Weronika Axelsson Linkowski, Centrum för biologisk mångfald
Wenche Eide, Artdatabanken
Kristina Jonsson, Fjälldelegationen/Länsstyrelsen i Jämtlands län
Lars-Marcus Kuhmunen, Landsbygdsdepartementet
Åsa Lindgren, Polarforskningssektariatet
Katarina Schough, Naturvårdsverket
Brita Stina Sjaggo, Sametinget
Håkan Tunón, Centrum för biologisk mångfald
Per-Olov Wikberg, Naturvårdsverket
Calle Österlin, Inst. f. naturgeografi och kvartärgeologi, Stockholms universitet

Annika Hofgaard, Norsk institutt for naturforskning (ordförande för utvärderingen)
Claes Bernes, EviEM (projektledare för utvärderingen)
Sif Johansson, EviEM (verksamhetschef)
Matilda Miljand, EviEM

Synpunkter per e-mail har också inkommit från

Kjell-Åke Aronsson, Åjtte
Bengt Landström, Länsstyrelsen i Norrbottens län
Tommy Lennartsson, Centrum för biologisk mångfald

Efter korta introduktioner av Sif Johansson, Claes Bernes och Annika Hofgaard ägnades större delen av mötet åt en diskussion om den planerade utvärderingens inriktning. Då framfördes bl.a. följande synpunkter:

En utvärdering av renbetets inverkan på fjällvegetationen belyser inte alla aspekter på renarnas och renskötselns betydelse, men den kan likafullt ge värdefull information.

Överbete av ren är ett tvivelaktigt begrepp som bör undvikas (det ligger inte heller inom utvärderingens uppdrag att ange gränser för överbete eller över huvud taget definiera vad begreppet skulle innebära). Länsstyrelserna är dock ålagda att fastställa **högsta tillåtna antal renar** för varje sameby. Dagens maximiantal bygger på ett underlag som är både gammalt och osäkert, och kunskap

som kunde möjliggöra bättre bedömningar vore välkommen. Utvärderingen skulle kunna bidra med sådan kunskap. Det vore också intressant att kunna identifiera **indikatorer** för betespåverkan.

Utvärderingen måste ta hänsyn till det **sammanhang** i vilket vegetationsinventeringar och liknande studier har genomförts. Betestrycket på en viss plats genomgår kortsiktiga förändringar från ett år till ett annat, och det påverkas därtill av långsiktiga förändringar av renskötselns inriktning och metoder, av rovdjursförekomst, turism och annat nyttjande av fjällmiljön, liksom av ingrepp som fragmenterar landskapet och förändrar dess struktur. Det är viktigt att faktorer av sådana slag blir belysta och förklarade i texten.

Det är inte rimligt att enbart studera **artrikedom** eller någon annan enskild aspekt på fjällvegetationens egenskaper – i så fall skulle underlaget kunna bli för litet. Förutom artrikedomen bör även beteseffekter på **biomassa, täckningsgrad och produktivitet** omfattas av utvärderingen. En av deltagarna nämnde också växtsamhällen, ekotoner och förekomsten av nedbrytare som intressanta att granska ur renbetessynvinkel.

Flera av de närvarande ansåg att utvärderingen inte borde begränsas till renbetets effekter på vegetation utan även inkludera **effekter på djur**, eller på **fjälleksystemet i dess helhet**. Samtidigt framfördes farhågor om att en sådan utvidgning kunde göra arbetet alltför omfattande.

Utvärderingen bör studera renbeteseffekter inte bara på kalfjäll och tundra utan också i **fjällbjörkskogen** (som omfattas av miljömålet Storslagen fjällmiljö). **Vinterbetet i barrskogslandskapet** är normalt begränsande för renhjordarnas storlek, och indirekt kan därför även detta bete ha betydelse för hur vegetationen i fjällen påverkas av ren. Renbete på **snötäckt mark ovan trädgränsen** är inte ovanligt i Sverige, även om merparten av vinterbetet äger rum i barrskogen.

I betesområden som i likhet med de svenska fjällen utnyttjas av vandrande renar är betestrycket aldrig konstant, och vissa tider upphör det helt. Ett **intermittent bete** av detta slag är relevant för jämförelser med svenska förhållanden oavsett i vilken del av världen det äger rum. Studier av stationärt åretruntbete är däremot av mindre intresse för bedömningar av situationen i det svenska fjällområdet.

Flertalet renbetesstudier som är relevanta för utvärderingen har mycket ofullständiga uppgifter om **rentätheten** i de undersökta områdena. Renskötare sitter inne med mycken kunskap om hur antalet renar har förändrats i tid och rum, men det kan likafullt vara svårt att koppla sådan kunskap till vegetationsundersökningar som genomförts flera år tillbaka i tiden. Numera finns information om renars rörelsemönster som inhämtats med **GPS**, men uppgifterna kan vara svårtillgängliga och måste tolkas med viss försiktighet. Den officiella statistiken över samebyarnas reninnehav kan ge viss uppfattning om rentätheten sett i stort, men statistiken avser antalet djur efter höstslakten. Sommarhjordarnas storlek, som är mer relevant för betestrycket på kalfjället, kan möjligen beräknas med hjälp av kalvmärkningsdata.

Mötesdeltagarna bidrog också med ett antal tips om dataunderlag och kontaktpersoner.